

Kalpoko juostelė. Apie 1880 m.

Išausta iš medvilninių ir plonų vilninių siūlų. Baltame dugne raudonas raštas, kurį sudaro lenkta šakelė ir žiedelis. Motyvas ritmiškai kartojasi ir tarpusavyje jungiasi vingiuotu stiebėliu su smulkiais lapeliais. Juostelės ornamentą iš abiejų pusių įrėmina pakraščiuose ištėstytos raudonų dryželių poros. Ilgis 164 cm, plotis 5 cm.

Gauta 1970 m. iš Čivonių 8-metės mokyklos (Skapiškio sen., Kupiškio r. sav.). Priklausė Raščiūtei iš Laičių k. (Skapiškio sen., Kupiškio r. sav.).

[https://zemaitijoskautai.lt/doc/spec/Adatos%20meistras%20\(siuvejas\).METODINE%20MEDZIA%20GA.%20III%20lygis.pdf](https://zemaitijoskautai.lt/doc/spec/Adatos%20meistras%20(siuvejas).METODINE%20MEDZIA%20GA.%20III%20lygis.pdf) (7-10 psl.)

GEK 7531



Kalpukas. XIX a. pab.

Vestuvinis pamergės galvos papuošalas. Padarytas iš 6 cm pločio kartono juostos sulenkiant lankelį. Jis aptrauktas fabrikinio mėlynu šilkiniu audiniu. Pamušalas rudo fabrikinio audinio (satino). Išorinėje lankelio pusėje apačioje ir viršuje prisiūta po sidabro spalvos metalizuotų siūlų 1 cm pločio galionėlį vingiuotu kraštu. Kalpoko viršus papuoštas dirbtinių gėlių puokštelėmis. Metalinės vielės koteliai ir stiebėliai apvynioti kelių atspalvių mėlynos, žalios ir gelsvos spalvos krepiniu popieriumi. Gėlių žiedai padaryti iš skirtingos rūšies audinių. Baltos, balzganos, gelsvos, geltonos, raudonos ir rudai raudonos spalvos vainiklapiai pasiūti iš medvilninių audinių, šviesiai violetinės, mėlynos, rudos spalvos – iš šilkinių, mėlynos, vyšninės ir gelsvos spalvos – iš pliušinių. Balzganos spalvos vainiklapiai vietomis nudažyti rožine spalva. Dalis mažų gėlyčių yra suformuota iš metalinių vielėlių ir aptrauktos mėlynos, melsvai violetinės ir gelsvai rausvos spalvos krepiniu popieriumi. Kelios skirtingų formų gėlės suformuotos iš standaus vaškuoto popieriaus: penkialapės gėlytės su gelsvais viduriukais – balzganai rožinės spalvos, o gvazdikio pavidalo – gelsvos spalvos su vyšnine spalva

nudažytais smulkiai karpytais žiedlapių galiukais. Gėlių viduriukai suformuoti iš samaninės, balkšvos, rausvos, geltonos spalvos audinių, rožinės spalvos pūkuotų rutuliukų, aukso spalvos metalizuotų siūlų ir rusvos spalvos paskirų siūlų kuokštelių su rudos spalvos galiukais. Be lapelių. Yra sidabro ir aukso spalvos metalizuotų siūlų ir folijos juostelių. Kalpoko užpakalyje prisegtas per pusę sulenktas ir viršuje lankeliu sutrauktas fabrikinis šilkinis kaspinas. Jis austas ataudų ripsiniu pynimu, rausvos spalvos su balzganais pakraštėliais, apačioje iškarpytas smulkiais dantukais. Dėvėtas Kupiškio apylinkėse apie 1888–1895 m.

Bendras kalpoko aukštis 14 cm, lankelio skersmuo 19 cm, kaspinų ilgis 66 cm, plotis 9,5 cm.

Gauta 1962 m. Kupiškio mst. (Kupiškio sen., Kupiškio r. sav.) iš seserų Glemžaičių.

Iš seserų Glemžaičių rinkinio (Stefanijos Glemžaitės).

[https://zemaitijoskautai.lt/doc/spec/Adatos%20meistras%20\(siuvejas\).METODINE%20MEDZIA%20GA.%20III%20lygis.pdf](https://zemaitijoskautai.lt/doc/spec/Adatos%20meistras%20(siuvejas).METODINE%20MEDZIA%20GA.%20III%20lygis.pdf) (7-10 pasl.)

GEK 345



Moneta – 5 litai 1925 m. Lietuva

Muziejaus fondas: pagrindinis.

Eksponato tipas: moneta.

Sritis: numizmatika.

Pirminės apskaitos numeris: KEM GEK 15360.

Matmenys: skersmuo – 29,5 mm, briaunos storis – 2,5 mm, masė – 13,5 g.

Medžiaga: sidabras (sidabro kiekis 0,500)

Pagaminimo technika: kalyba.

Sukūrimo data: 1925 m.

Autorius: Juozas Zikaras.

Tiražas: 1 000 000 vnt.

Aversas: Lietuvos valstybės herbo figūra – Vytis, po juo – Gediminaičių stulpai.

Aplink briauną yra žiedinė legenda: „LIETUVOS RESPUBLIKA“/stilizuotas rūtos lapelis/1925/stilizuotas rūtos lapelis. Monetos kraštas smulkiai rantuotas.

Reversas: Stilizuotame žydinčių linų vainike, nominalas – „5 PENKI LITAI“. Monetos kraštas smulkiai rantuotas.

Monetos briauna rantuota.

5 litų moneta yra iš Adomynės dvaro lobio. 2004 m. balandžio mėnesį, monetas rastos prie dvaro prieangio iš pietryčių pusės. Manoma, kad jos, kartu su spaliais, buvo nukastos iš dvaro antrojo aukšto prie pamatų, vykdamas dvaro rekonstrukcijos darbus. Iš viso rastos 287 monetas stikliniame inde. Iš jų 11 vnt. monetų buvo 5 litai išleisti į apyvartą 1925 metais.

Oficiali Lietuvos valiuta litai, buvo leidžiami nuo 1922 m. spalio 12 d. iki 1941 m. kovo 25 d. ir nuo 1993 m. birželio 25 d. iki 2014 m. gruodžio 14 d. Pinigų leidybą prižiūrėjo Lietuvos bankas. 5 litų monetas buvo pradėtos kalti 1925 m. Ši, kaip ir kitos 1925 m. leidybos monetas kaldintos Londone, Jungtinėje Karalystėje, Anglijos karališkuose monetų rūmuose. Moneta išleista į apyvartą, pirmosios Lietuvos Respublikos, prezidento Aleksandro Stulginskio (1920–1926m.) valdymo laikotarpiu.

Šaltiniai:

1. Kupiškio etnografijos muziejaus fondai. 5 Litai (1925 m.) GEK 15360.
2. Tarpukario Lietuvos Respublikos nacionalinė valiuta. Interaktyvi nuoroda: https://www.limis.lt/virtualiosparodos//virtualExhibitions/view/21689483?s_tab=&listDisplayMode=detailed&backUrl=&page=2&rowsOnPage=36
3. Lietuva. 5 litai, 1925. Interaktyvi nuoroda: <https://lt.ucoin.net/coin/lithuania-5-litas-1925/?tid=9352>



SEKLYČIOS SUOLAS

Seklyčios suolas priklausė Mykolui Glemžai ir buvo naudojamas ne tik kaip baldas, bet ir kaip slėptuvė draudžiamai literatūrai sudėti. Tokia literatūra buvo dažna Glemžų namuose. Rečiau naudojamą literatūrą šeimyna slėpdavo palėpėje, po spaliais, o leidiniai, kurie dažniau naudojami – po šio suolo minkštąja dalimi.

Ne kartą ant šio suolo yra sėdėjęs žandaras, kuris ateidavo pas M. Glemžą pasikonsultuoti sveikatos klausimais, mat šis dirbo senojoje aptiekoje (vaistinėje), o prireikus ir gydydavo.

Šiandien, šio eksponato minkštoji dalis yra restauruota - apkalta dekoratyviniu

baldiniu audiniu. Pats suolas pagamintas 1880 m. iš beržo medienos.

KEM GEK 6772



Moneta – 5 litai 1936 m. Lietuva

Muziejaus fondas: pagrindinis.

Eksponato tipas: moneta.

Sritis: numizmatika.

Pirminės apskaitos numeris: KEM GEK 15344.

Matmenys: skersmuo – 27 mm, briaunos storis – 2 mm, masė – 9 g.

Medžiaga: sidabras (praba 750).

Pagaminimo technika: kalyba.

Sukūrimo data: 1936 m.

Autorius: Juozas Zikaras.

Tiražas: 2 612 000 vnt.

Aversas: Rantuoatame apskritime vaizduojama Lietuvos valstybės herbo figūra – Vytis, po juo – monetos legenda: „LIETUVA 1936“.

Reversas: Rantuoatame apskritime daktaro Jono Basanavičiaus (1851–1927 m.)

portretas profiliu į kairę pusę, po juo monetos autoriaus Juozo Zikaro inicialai „J. Z.“ Aplink briauną žiedinė legenda: „JONAS BASANA VIČIUS*5LITAI5*“.

Briaunoje iškaltas įrašas: „TAVO*GEROVĖ*TAUTOS*GEROVĖ*“.

5 litų moneta yra iš Adomynės dvaro lobio. 2004 m. balandžio mėnesį, monetos rastos prie dvaro prieangio iš pietryčių pusės. Manoma, kad jos, kartu su spaliais, buvo nukastos iš dvaro antrojo aukšto prie pamatų, vykdant dvaro rekonstrukcijos darbus. Iš viso rastos 287 monetos

stikliniame inde. Iš jų net 121 moneta buvo 5 litai išleisti į apyvartą 1936 metais.

Oficiali Lietuvos valiuta litai, buvo leidžiami nuo 1922 m. spalio 12 d. iki 1941 m. kovo 25 d. ir nuo 1993 m. birželio 25 d. iki 2014 m. gruodžio 14 d. Pinigų leidybą prižiūrėjo Lietuvos bankas. 5 litų monetos buvo pradėtos kaldinti 1925 m. Ši, kaip ir kitos 1936 m. 5 litų monetos pirmą kartą buvo pradėtos kaldinti Lietuvoje, Kauno „Spindulio“ spaustuvėje įrengtoje monetų kalykloje. Iki tol monetos kaldintos užsienyje. Tarpukario Lietuvos 5 litai išleisti į apyvartą **1936 m.** vizualiai skyrėsi nuo 5 litų kaldintų 1925 m. Moneta išleista į apyvartą, pirmosios Lietuvos Respublikos, prezidento Antano Smetonos (1926–1940 m.) valdymo laikotarpiu.
Šaltiniai:

1. Kupiškio etnografijos muziejaus fondai. 5 Litai (1936 m.) GEK 15343.
2. Finansų, prekybos ir pramonės Ministerijos skelbimas. LCVA F. 1582, ap. 1, b. 217, t. 5-6 v. Interaktyvi nuoroda: <http://www.archyvai.lt/exhibitions/litui85/p10.htm>
3. Lietuvos monetų kalyklos istorija. Interaktyvi nuoroda: <https://web.archive.org/web/20151126151619/http://kalykla.lt/musu-istorija>.
4. Istorinė Lietuvos Respublikos prezidentūra Kaune. Interaktyvi nuoroda: <https://istorineprezidentura.lt/prezidentai/antanas-smetona.html>
4. 5 litai 1936 m. Interaktyvi nuoroda: <https://lt.ucoin.net/coin/lithuania-5-litas-1936/?tid=9363>



**TAUTODAILININKAS ROMAS DOBRICKAS
ŠV. ROKAS. SKULPTŪRA SUKURTA 2004 M.
MEDIS, DROŽYBA. H-31 CM.**

Šv. Rokas – prancūzų kilmės šventasis, piligrimas, gyvenęs XIII–XIV a. Savo gyvenimą Šv. Rokas paskyrė ligonių, sergančių maru, slaugymui. Pasak legendų, turėjo stebuklingą gydomąją galią. Pats taip pat buvo užsikrėtęs maru, tačiau išgijo. Šv. Rokas laikomas ligonių, ypač sergančių epideminėmis ligomis, globėju. Jo būtiniausi daiktai – lazda ir kelionmaišis. Šventasis vaizduojamas su maro žaizda ant kojos, taip pat su jį lydinčiu šunimi.

Lietuvoje šv. Roko kultas sustiprėjo 1705 m. Vilniuje, vėliau ir Kaune, įsteigus rokitų kongregacijos vienuoliją. Jie taip pasivadino dėl to, kad savo veiklos pavyzdžiu pasirinko šv. Roką. Vieni garsesnių atlaidų Lietuvoje vyko Kražiuose. Čia 1713 m. įsikūrė vienuoliai rokitai, kurie 1743 m. miestelyje įsteigė globos namus psichiniams ligoniams. Jų dėka Kražiuose ir plačiau išpopuliarėjo ir šv. Roko kultas. Melsti sveikatos ir kitų malonių vyko maldininkai bei ligoniai iš tolimesnių apylinkių, iš visos Žemaitijos.

Šią dieną senoliai švęsdavo pjūties pabaigą ir naujos sėjos pradžia – buvo sėjami žiemkenčiai. Kaimuose žmonės visą vasarą gyvendavo be dirbtinės šviesos, keldamiesi saulei patekiant ir eidami miegoti saulei nusileidus. Jei naktinėdavo, tai tik tamsoje ar lauke prie laužų. Po

rugpjūčio 16-os dienos į trobas vėl sugrįždavo dirbtinis apšvietimas - deglas ar balana, vėliau žibalinė lempa.

Į Lietuvą atėjus krikščionybei, pjūties pabaigos šventė sutapatinta su Roko varduvėmis.



KEM GEK 16452

Nuoroda: https://lt.wikipedia.org/wiki/%C5%A0ventojo_Roko_diena

BATELIAI XX a. I. p

Išeiginiai moteriški odiniai suvarstomi. Siūti batsiuvio (šiaučiaus) su mašina iš šviesiai rudai dažytos odos. Padai ir kulno vidinė pusė – odiniai, prie pado priklijuoti. Su paaukštintais į apačią platėjančiais kulnais. Jie aptraukti tos pačios rūšies šviesiai rudos spalvos odos sluoksniu, pakalti oda. Priekyje suvarstomi per metalines akutes. Be raištelių.

Ilgis 24 cm, plotis 7 cm, aukštis 13 cm, kulno aukštis 7 cm.

Gauta 1971 m. Alizavos mstl. (Alizavos sen., Kupiškio r. sav.) iš Alizavos vidurinės mokyklos (dar Alizavos pagrindinė mokykla) jaunųjų kraštotyrininkų.

GEK 1475



BITININKO GALVOS GOBTUVAS

Bitininkas yra žmogus prižiūrintis ar laikantis bites. Dirbdamas prie avilio jis turi dėvėti specialią aprangą, kurios paskirtis – apsaugoti nuo bičių įgėlimų. Viena iš svarbiausių bitininko aprangos dalių – galvos gobtuvas (sietelis), apsaugantis veidą ir galvą.

XX a. I pusės bitininko galvos gobtuvas (sietelis) buvo padarytas iš šiaudinio galvos dangalo (pasiūtas rankomis iš dantytų šiaudų pynelių; pradedama siūti nuo krašto riečiant pynę spirale) ir prie jo kraštų pritvirtinto 28 cm. ilgio audinio. Viršugalvis apvalus su nupjauta katiliuko gaubte. Nugaroje rankomis pridurta paprasta dvinytė drobė, o priekyje išsiūtas reto audimo balintas lininis audinys. Audinio šonai susiūti, padaryta rankovė galvai apsigobti. Apačioje laisvai palenkta ir atsiūta, užtraukiama įverta virvute.

Iš seserų Glemžaičių rinkinio (Stefanija Glemžaitė), XX a. I pusė.

Senybėje sakyta, kad sapnuoti:

- avilį – didelis pelnas;
- bites, nešančias medų – geros viltys, laimė;
- valgyti medų – meilė ir sveikata;
- tuščią avilį – nuostoliai, nesėkmės.

Įdomūs faktai apie bites:

- Bitės turi penkias puikiai išvystytas akis bei gerą uoslę;
- Bičių šeimoje gyvena 20 000 – 60 000 bičių darbininkių ir tik viena motinėlė;
- Bitės darbininkės nemiega. Naktimis jos energiją taupo ir ilsisi tiesiog nejudėdamos;
- Bitė darbininkė vienu kartu gali panešti 80% kūno svorio nektaro ar žiedadulkių kiekį;
- Bitės darbininkės turi du skrandžius – vieną maitinimuisi, o kitą – nektaro kaupimui.
- Bitės gali skristi iki 25km/h greičiu ir suplasnoti 200 kartų per sekundę.

